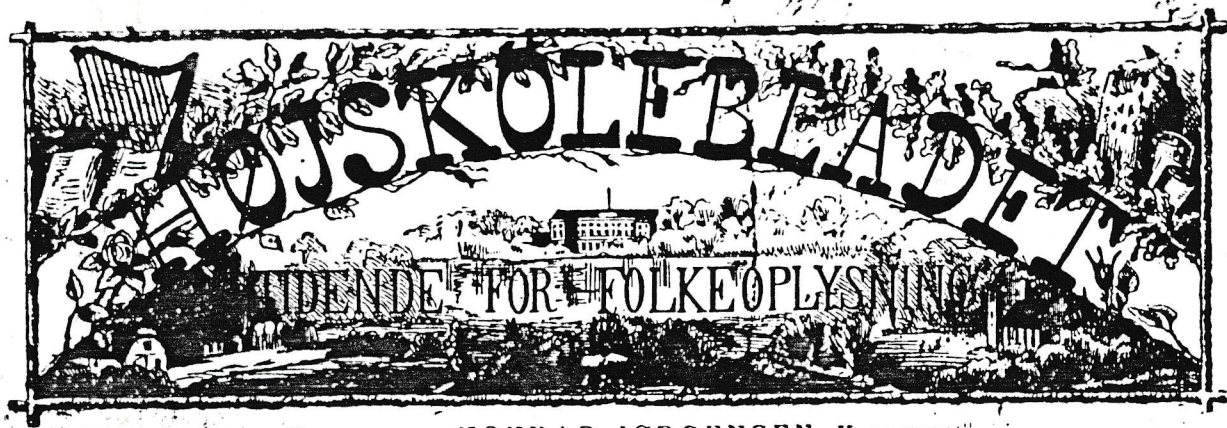

UDGIVET AF KONRAD JØRGENSEN, KOLDING

Nr. 20.

Fredag den 13. Maj.

1892.

Af en sønderjydske Bondeslægts Saga.

Ved Morten Eskesen.

II.

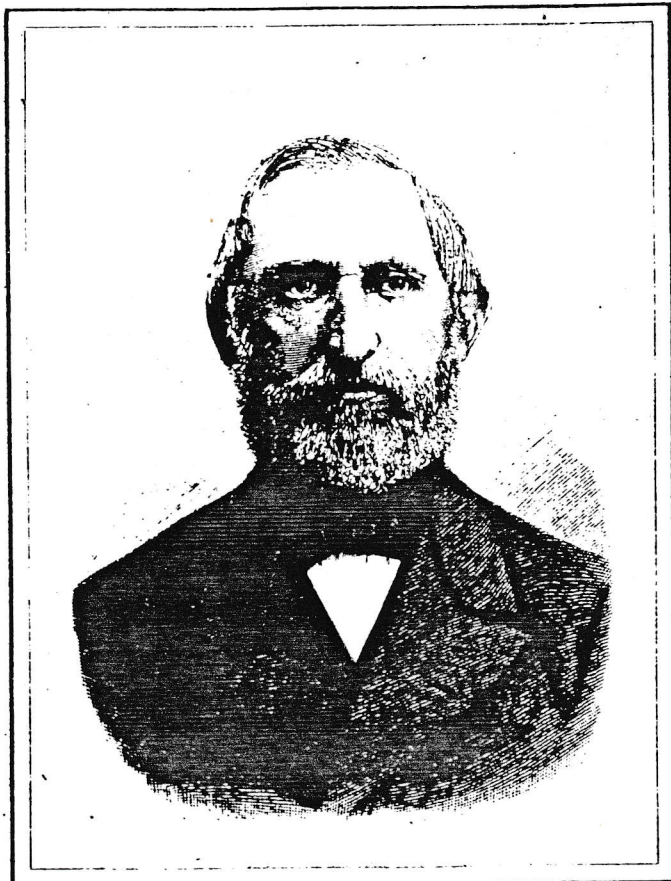
I en vid Omkreds paa Als og i Sundevad samt under Sejlads paa Flensborg Fjord og i Als Sund har vi Sottrup Kirke med det høje

Taarn og slanke Spir i Sigte ude i Nordvest for »Dybøl Bjærg« med sin navnkundige Dybøl Mølle, der ligeledes ses viden om med samt det præjsiske Taarn, der minder om de blodige Kampe, som der har været kæmpet, før Prøjsserne tiltvang sig Herredømmet i disse Egne afvore Fædres Land.

Paa Sottrup Kirkegaard gjemmes Støvet af Sandemand Jørgen Hanssen, hans tvende Hustruer og adskillige af deres Efterkommere, deriblandt den ældste Søn *Hans Jørgensen* og den yngste *Kristen Hanssen*; thi Gaarden

Nørremølle hører til Landsbyen Snogbæk, som Prøjsserne kalder »Schnabeck«, der østlig i Sognet, hvorfra der ikke er langt ned til Skibbroen ved Sottrup Skov, som Tyskerne har gjort til »Sottrup-Holtz«, lige som Nørremølle til »Nordermühle«. Ved Sottrup Skov lægger Skibene daglig til paa Farten mellem Aabenraa, Sønderborg og Flensborg, 2 Gange om Vinteren og 3 om Sommeren, og her fra var det Prøjsserne gik over og tog Als Natten til den 29. Juni 1864.

Eggen er frugtbar, bølgeformig og ved Sommertid oplivet af Skov, Haver og levende Hegn, der alt gjør, at Gaarden Nørremølle med sin smukke Have og sine anselige Bygninger ikke ses i nogen stor Afstand men

Kristen Hanssen, Nørremølle.
(1825—1891.)

Ellens oldefar.

er saa meget des mere tiltalende, naar den dukker frem. Og inden for i Hjemmets Hygge har mange fundet det godt at dvæle, fundet ægte Gjæstfrihed. Der har været godt at komme for Gjæster her ovre fra »Kongeriget« Danmark og fra hele Norden, og ikke mindst for Højskole-Ungdommen. Dette Hus har Venner i vide Kredse.

Det var, som vi har set, Sandemand Jørgen Hanssens yngste Søn *Kristen Hanssen*, der midt i Tyverne blev Ejer af Nørremølle, og der fødtes 28. Septbr. 1825 Sønnen af samme Navn. Denne Søn, den yngre *Kristen Hanssen*, overtog ved sin Faders Død Februar 1848 Gaarden, som han siden ejede og drev med Dygtighed, saa vel som ogsaa Brænderiet og Handelen. Det følgende Aar 1849 giftede han sig med *Anna Marie Andresen*, som var født i Ulkebøl paa Als den 6. Oktober 1826, og som i dette sit Ægteskab blev Moder til 9 Børn, af hvilke de 6 endnu er i Live. Og med denne sin Hustru levede han et saare lykkeligt Ægteskab i 42 Aar til sin Død.

I 1857 udvidede han Forretningen ved at bygge et stort Dampbrænderi og købte senere en Nabogaard ind til Ejendommen, hvorved denne blev dobbelt saa stor som før. Efter Indlemmelsen i Prøjsen maatte Brænderiet opgives paa Grund af de ny Toldforhold; men Handelen og Maltgjøderiet dreves fremdeles samt Klaring (Distillation) af raa Sprit.

Begge Krigene gennemlevedes i Hjemmet. I 1848 kunde Kristen Hanssen fra sin Mark være Øjenvidne til Kampen paa Dybbøl Banke 28. Maj og 5. Juni. Sidstnævnte Dag blev den danske Forpostkæde sat ved den lille Bæk lige ved Gaarden. Han fortalte godt og gjerne om sine Oplevelser i Krigsaarene og saaledes, at man ikke blot fik Syn paa Krigens Rædsler men i Særdeleshed paa den Troskab, det ægte Mod, den Raadsnildhed, kort sagt den Aand, der i Farens Stund ikke svigtede men samlede og styrkede vort Folk, hvorfor ogsaa Haabet om bedre Tider for vort Folk dannede den lyse Baggrund i hans Tale.

Men det var alligevel vemodigt at høre om den Vold, der øvedes, og den raa Hensynsløshed, der kom frem under disse Forhold saaledes som da, i den strænge Vinterkulde 1864, Prøjsserne havde i Sinde fra *Ballebro*

at gaa over til Als og derfor lukkede Folkene inde i Sottrup Kirke, hvorved gamle og skrøbelige Mennesker fik et Knæk, der lagde dem i Graven før Tiden. Kristen Hanssen slap dog for denne Overhaling derved, at en prøjsisk Officer gik i Borgen for ham.

Vemodigt var det ogsaa at høre ham tale om, hvad han havde oplevet, set og hørt den Nat, da Prøjsserne gik over og tog Als. Og da Prøjsserne havde Hovedkvarter i Nørremølle, var der god Lejlighed for den stille Mænd til at blive Vidne til den Skjælven, hvormed de gik til Værket og den Sejrsstolthed, hvormed de vendte tilbage efter at have naaet det tilsigtede Maal, som de nok ikke havde ventet at naa til den Pris, det var sket. De havde i Særdeleshed ikke ventet at slippe saa let for »Rolf Krake«.

Overmodig Tale om Danskens Sejrvindinger hørtes ikke af Kristen Hanssens Mund lige saa lidt som haabløs Selvopgivelse; thi Kristen Hanssen var ligesom sin Fader og Bedstefader en i Sandhed from Mand, der som vi med Ingemann synger om Hans Tavsens, »stoled paa sin Gud, paa sig selv dog kun lidt«.

Lige som Bedstefaderen skrev han ogsaa Sange, mest religiøse. De ældste fra Fyrreerne er skrevne paa Tysk. Siden gik hans danske Natur over den tyske Optugtelse, og han skjønnede, at vort danske Modersmaal ikke blot er et Søgnedagssprog, men at det for os Danske er Hjertesproget, og derfor bedre end det fremmede Sprog ogsaa til Omgang med den levende Gud, som netop vil tale os til Hjertet og ikke blot er en Gud for Tyskere, men for alle Folkefærd, der vil og kan omgaas med ham hvert i sit Tungemaal.

Af Tillidshvær, som Kristen Hanssen har siddet inde med og har røgtet med Hæder, kan fremhæves, at han i 1867 var Medlem af det *Syvmandsudvalg*, som efter Indlemmelsen i Prøjsen, dog med Udsigt til — efter Pragfredens femte Bud — det danske Sønderjyllands Gjenafstaaelse til Danmark, gik til Berlin for at udvirke hos den prøjssiske Rigsstyrelse de tidligere danske Embedsmænds Fritagelse for at sværge til den prøjssiske Konge og det prøjssiske Rige. Blandt disse 7 var ogsaa Kammerraad Møller fra Gammelgaard og Hans Diderik Kloppenborg fra Kjøbenhoved. Flere

Gange røgtede Kristen Hanssen Tillidshværv i Amt og Kommune, og han var i 10 Aar Medlem af *Synodeudvalget for Als og Sundeved*.

I den folkelige Kamp tog han fremragende Del som en af de selvskrevne Førere, og han holdt al Tid sammen med sine Venner *Hans Lassen* af Lysabild og *P. Reimers* af Sønderborg. Sidstnævnte var især hans fortrolige Ven.

Medens Reimers førte Tilsyn med de danske Krigergrave paa Als, førte Kristen Hanssen et lignende Tilsyn med Krigergravene paa Sundeved. Intet Under, at den danske Rigsstyrelse derfor tænkte paa at udmærke disse to Hædersmænd for denne deres uegennyttige Virksomhed. Først i Firserne var Kristen Hanssen bleven udnævnt til Ridder af Danebrog, samtidig med at Reimers havde faaet Fortjenstmedaillen i Guld, hvis ikke den tyske Rigsstyrelse i sidste Øjeblik, efter at de paa-gjældende under Haanden var bleven meddelt Udnævnelsen, havde sat sig derimod.

Kristen Hanssen var, kort sagt, en brav og rettænkende Mand med et varmt Hjærte og en aaben Haand for Smaakaarsfolk. Han var en god Husfader. Der mærkedes i hans Hus hverken til Overdaadighed eller til Smaalighed, ingen Overdrivelse i Hjærlighed og Høflighed vakte Mistanke om Uægthed. Hver passede sit, og det hele passede sammen. Og ligesom der var hyggeligt inde, var der hyggeligt ude i Gaard og i Mark. Kristen Hanssen førte, som Engelskmanden siger, »ikke mere Sejl end Ladning«. Hans Danskhed trængte ikke til at opstrammes ved idelige Smaaskærmydsler med Landets selvbudne fremmede Herskab, og hans kristelige Sindelag trængte ikke til at udstilles ved enhver Lejlighed og gav sig allermindst til Kjende i strænge Domme over Mennesker, der muligvis ikke var naaet saa vidt frem som han. Han holdt gjerne Fred med alle Mennesker, saa vidt det stod til ham.

Svag havde han været i flere Aar. Da tog han efter Lægens Raad til Kiel i Efteraaret 1891 »for at underkaste sig en Operation for en indvendig Sygdom. Her døde han saa den 4. Novbr. Liget blev med Øvrighedens Tilladelse ført med Dampskib til Sønderborg og derfra til Hjemmet, og den 10. November stedtes det under ualmindelig stor Deltagelse til

Hvile paa Sottrup Kirkegaard. Ved denne Lejlighed holdt Sognepræsten en smuk Tale, ligesom ogsaa Sognets tidligere Præst, Sognepræst Lawätz, nu i Ulkebøl paa Als, havde et hjærligt Farvel at bringe til den Mand, han ogsaa havde fundet det velsignet at mødes med paa kirkelig Grund.

Kristen Hanssens *Dagbog* bærer Vidnesbyrd om, hvorledes han i alle Livets Tilskikkelser, i Sorg og i Glæde gav sig, sit Hus og sit Folk Gud i Vold. Men denne Dagbog er vel, i det mindste indtil videre, mere en dyrebar Skat for hans Hus og Æt og nærmeste Venner end en Arv til hele Folket. Under 25. Januar 1880 findes i denne Dagbog følgende Salme, som nu, snart 12 Aar efter at den saaledes var optegnet, blév sunget i Hjemmet ved hans Baare:

Græder ikke ved min Baare,
jeg kun gik en Stund forud,
standser eders stride Taare,
snart vi ses igjen hos Gud.

Ser mit Støv I nu ej mere
her i eders Vennekreds,
vil jeg dog i Aanden være
stedse med jer alle Steds.

Jeg vil eders Sukke bære
for vor Frelzers Trone frem,
jeg vil eders Engel være,
som vil lede eder hjem.

Kjære Jesus, sig du Amen
til de Ord, jeg her nedskrev,
sig i deres Hjærte Amen,
som nu faderløse blev.

Tre af Børnene var døde før Faderen. Et døde kort efter Fødselen. En Søn *Kristjan*, der var udrustet med sjældne Aandsævnner og blev »holdt til Bogen«, døde i 14-Aars Alderen. Den næstældste Datter *Cecile* havde været gift med Gaardejer *Peter Fink* i Stubbum (Aller) ved Kristiansfeld. Hun var en af de »fromme, stærke Kvinder«, god Hustru, Barnemoder og Husmoder. Hendes Hjem i Stubbum lignede i saare meget Barndomshjemmet i Nørremølle. Moder blev hun til 12 Børn, 9 Sønner og 3 Døtre, af hvilke den yngstes Fødsel kostede Moderen Livet. I vide Kredse deltes da Sorgen med den Mand, hun havde været saa trofast og god en Hustru og som hun havde lovet

saa lykkeligt med i Fællesskab om det bedste, som kan gives os Mennesker i Eje. Hun var ikke blot en huslig Kvinde; men hun hørte, kort sagt, til de ædlest Danekvinder, der ikke »holder Kjød for deres Arm, mens Hjærterne viger fra Herren«. Hun sank ikke hen i haabløs Sorg over vort Folks Vanskæbne i 1864 og siden; men hun levede med i Haabet om en Gjenoprejsningens Dag. Velsignet være hendes Mindel!

Hendes ældste Broder, Kristen Hanssens ældste Søn, som ogsaa hedder *Kristen Hanssen*, boede ikke langt fra Stubbumovre paa Gaarden Stavnshøj i Hejls. Han flyttede siden efter Forældrenes Ønsker hjem til Nørremølle, som han efter nogle Vanskeligheder nu efter Faderens Død har overtaget.

Den yngste af Sønnerne fra Nørremølle er *Hans Peter Hanssen*, født 21. Februar 1862. Han er udrustet med usædvanlige Ævner, og han har i sin Ungdom faaet dem godt opdyrkede i Hjem og i Skole. Han har haft Gavn af Birkedals Skole i Hejls og af Askov udvidede Højskole, har i sin Tid søgt Kundskaber ved Universiteterne i Leipzig, Berlin og København, hvor han vel ikke paa vanlig Vis har taget nogen »Eksamen«, men lærer, mens han lever, og staar sin Prøve i selve Livet og Virksomheden.

H. P. Hanssen er ingen blind eller rasende hensynsløs Partigænger, og hans Danskhed er andet og mere end rasende Tyskerhad, og deri ligner han sin Fader og sin Slægt, i alt Fald ogsaa Alsbispen, at han ikke af Smaa-ting laver store Spørgsmaal til at slaa sig op paa. Han er endnu en ung Mand; men han har mange Venner, selyfølgelig ogsaa sine Avindsmænd. Han har ikke blot danske, norske, svenske og finske men ogsaa tyske Venner, uden at han derfor tinger med sin Samvittighed om i nogen Henseende at se bort fra den Uret, som det nuværende tyske Rige øver mod det lille Frændefolk, han af Herkomst og med Liv og Sjæl tilhører. Han kan prise sin Lykke at høre til en god Slægt og være udgaaet fra et godt Barndomshjem; thi en god Skole er nok en god Ting, men det er ikke hen i Vejret, naar Engelskmanden (Charles Dickens?) siger: »Er en Mand blevet til noget stort og godt, maa han have haft

en god Moder,« lige saa vel som Salomon har Ret i, at en god Hustru er en god Gave fra Vorherre; thi hun er den, der hygger det gode *Manddomshjem*, hvorfra den frugtbare Virksomhed udgaar som den friske Strøm med den stærke Drivkraft. H. P. Hanssens Hustru er *Helene Iversen*, som ogsaa hører til en sundevedsk Bondeslægt.

Endelig kan det nævnes, at H. P. Hanssen i Fjor Sommer var paa en Rejse i Norge, hvor der da var god Lejlighed til at iagttage de politiske Brydninger, mens Valgene stod paa til Stortinget, og han modtoges som en velkommen Gæst fra »Nordens yderste Græns«vagt i Syd, hvorfor det vakte Deltagelse, da han fra Trondhjem brat maatte vende hjem paa Grund af sin lille Søns Sygdom og Død. Norske Venner fandt i ham en Mand, der baade havde Sind og Ævne til at lære af dem, og som der for dem var noget at lære af, en Mand, der gjerne vil se Livet i alle Skikkelser og i Kampen for Tilværelsen. Han driver ikke Strudsepolitik.

Ved Kristen Hanssens Grav.

Støvet maa komme til Jorden igjen,
Aanden til Gud, den har givet,
det er, mens Slægt efter Slægt farer hen,
Grundlov for Menneskelivet.

Mange Fold ere dog Folkenes Kaar,
lidet de selv sig kan raade.
Menneskelivet fra Vinter til Vaar
al Tid sig selv er en Gaade.

Hvor der er Troskab, er Livet dog bedst,
der er Velsignelse inde,
selv naar som Vinterstorm Løgne gjør Blæst,
Ret synes ikke at finde.

Sandhedens Gud dog har Magten i Haand,
Sorgen han vender til Glæde.
Naar han udleser af Trængslernes Baand,
Lovang de frelste ham kvæde.

Kristenmands Haab og Kristenmands Bøn
aldrig kan blive til Skamme,
den, som til Faderen gaar med Guds Søn,
naader med Evigheds Flamme.

Ikke er hans den haabløse Sorg,
Favn kun for Rædsel og Mærke,
hjemme har han i Guds Herligheds Borg
og i Guds Kjærligheds Styrke.

Norden er Sandheds og Kærligheds Aand
solen, som aldrig kan slukkes
Guds ordets liv er Fuldkommenheds Bånd
Brønden, som aldrig skal lukkes.